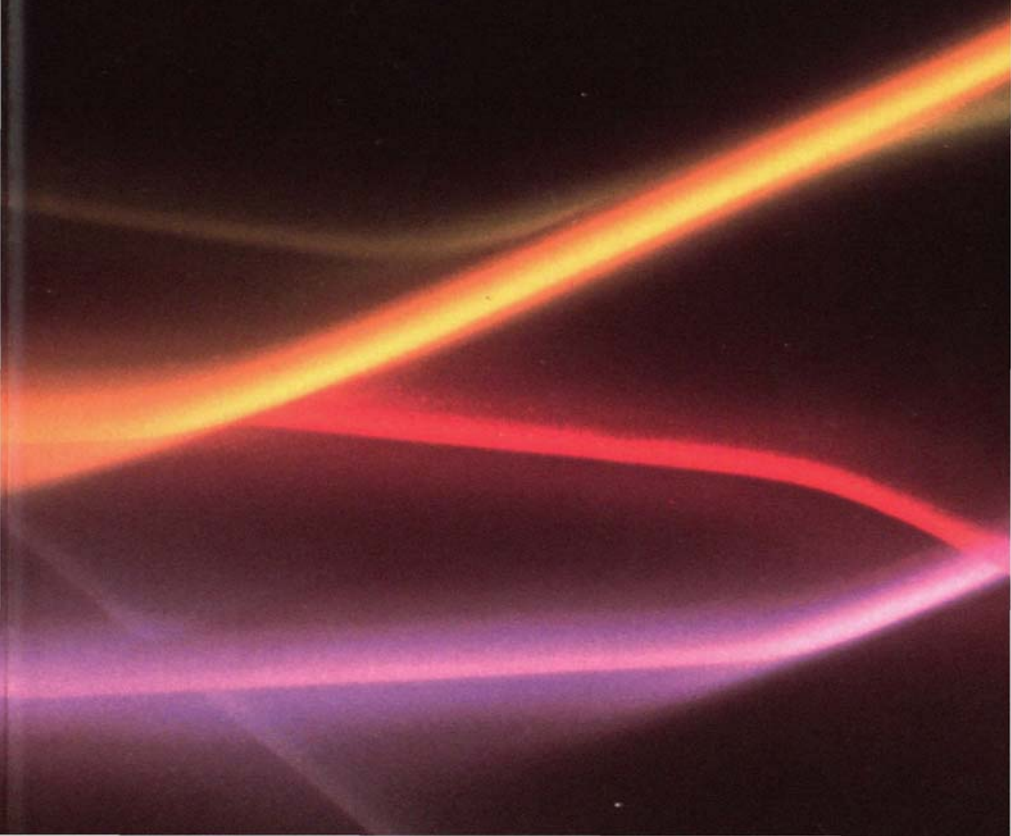

УИЛИЯМ МАКДОНАЛД

КОМЕНТАР

НА НОВИЯ

ЗАВЕТ

Уилям Макдоналд

Коментар на Новия Завет

Том 1
Матей – Йоан

Издателство ВЕРЕН
п. к. 91, София 1408

clv
Christliche
Literatur-Verbreitung e.V.
Postfach 110135 • 33661 Bielefeld

Увод към Новия Завет

„Историческата и духовната ценност на книгите от Новия Завет е много по-голяма от техния брой и големина, а влиянието им върху живота на отделния човек и човешката цивилизация като цяло е невъзможно да се измери. В тях денят, който започна да се зазорява в Едемската градина, достигна своето пладнe. В тях старозаветният Христос от Писанията на пророците се изяви като историческия Христос от Евангелията, Христос с житейската опитност от Посланията и Христос на славата от Откровението.“

У. Грегъм Скрофу

I. Защо тези книги се наричат „Нов Завет“?

Преди да навлезем в дълбоките води на изучаването на Новия Завет или в сравнително по-плитките води на запознаването с една определена книга, би било полезно да изброим накратко някои общи факти за Свещените Книги, които наричаме „Нов Завет“.

Думите „завет“ или „договор“ са преводи на една и съща гръцка дума, (*diatheke*). Има няколко места в староврейския текст, където е трудно да се каже коя от двете думи е по-точна. Използването на думата „завет“ в заглавието на Светото Писание е за предпочитане, защото Слово-то представлява един пакт, съюз или *договор* между Бог и Неговия народ.

Той се нарича *Нов Завет* (или *Договор*), за да се различи от Стария (или „По-стария“) Завет.

И двата Завета са вдъхновени от Бога и затова са важни за всички християни. Но за вярващия в Исус Христос е по-естествено да се обърне към онази част от Библията, която описва нашия Господ и Неговата църква, и начина, по който Той желае да живееят Неговите ученици.

Връзката между Стария и Новия Завет е обяснена много сполучливо от Августин:

„Новият Завет представлява Стария в скрит вид;

Старият Завет е Новият в открит вид.“

II. Новозаветният канон

Думата „канон“ (гр. *kanon*) означава „мярка“, която служи за измерване или оценяване на нещо. Новозаветният канон представлява сбор от вдъхновени книги. Откъде знаем, че това са единствените книги, които трябва да бъдат включени в канона, или, казано с други думи, че всички тези двадесет и седем книги трябва да бъдат включени в него? Откъде можем да бъдем сигурни, че точно тези, а не някои други, са книгите на Библията, след като още в първите дни на християнството са били написани много християнски книги и послания, включително и еретични такива.

Често се казва, че списъкът на канона е бил съставен от един църковен събор в края на III в. сл. Хр. Вещността на книгите са станали *канонични* веднага щом са били написани. Още тогава Божи служители и проникателни Негови ученици са разпознали Божието слово, както Петър е сторил това с писанията на Павел (2 Петр. 3:15, 16). Но в някои църкви е имало известни спорове за някои от книгите (напр. за Юда, 2 и 3 Послание на Йоан).

В повечето случаи обаче, ако книгата е била написана от апостол, от Матей, Петър, Йоан или Павел, или от някой от апостолската група като Марко или Лука, не е имало никакво съмнение за каноничността на тази книга.

Църковният събор, на който нашият канон е бил официално признат, е узаконил онези книги, които са били всеобщо приети в продължение на много, много години. На този събор е бил съставен не *вдъхновен списък* от книги, а списък от *вдъхновени книги*.

III. Авторство

Божественият Автор на Новия Завет е Светият Дух. Той е Вдъхновителят на Матей, Марко, Лука, Йоан, Павел, Яков, Петър, Юда и анонимния автор на Посланието към евреите (вж. Увод към Посланието към евреите) за написването на тези книги. Най-добро и най-правилно разбиране на проблема за авторството на Новозаветните Книги е обяснението с „двойното авторство“. Мнението, че Новият Завет има само го известна степен Божествен произход, а в останалата си част е човешко произведение, е неправилно, тъй като той е изцяло човешки и изцяло Божествен едновременно. Божественият елемент е предпазил човешкия елемент от допускането на каквото и да било грешки. Резултатът от това взаимодействие, който виждаме в оригиналните ръкописи, е една безпогрешна и безупречна книга.

За да можем по-добре да разберем проблема с двойното авторство на написаното Слово, ще използваме аналогията с двойната природа на Живото Слово, Коего е нашият Господ, Исус Христос. Той не е само отчасти Човек и отчасти Бог (като боговете в гръцките митове), а е изцяло Човек и изцяло Бог едновременно. Неговата Божествена природа е предпазила на-

пълно човешката Му природа от допускането на каквато и да било грешка или грях.

IV. Датирание

За разлика от Стария Завет, който е бил писан в продължение на почти цяло едно хилядолетие (1400–400 г. пр. Хр.), Новият Завет е бил написан само за половин век (50–100 г. сл. Хр.).

Начинът, по който новозаветните книги са подредени в настоящата Библия, се счита за най-подходящ за църквите от всички времена. В първите книги се говори за живота на Христос, в следващите – за църквата, после се дават указания за тази църква и накрая се разкрива бъдещето на църквата и света. Подреждането на книгите обаче не следва реда на тяхното написване. Те са били написани в отговор на необходимостта на хората от тях. Най-напред са били написани Посланията, или „Писмата към младите църкви“, както ги нарича Филип. Вероятно по средата на нашия първи век са били написани Посланието на Яков и Посланията към галатяните и солунците като писма към съответните църкви.

Евангелията са били следващите книги по реда на тяхното написване, като Евангелието от Матей или от Марко е било написано първо, от Лука след това и от Йоан най-накрая. Последната от всички книги е Откровението, която вероятно е била написана към края на първи век сл. Хр.

V. Съдържание

Съдържанието на Новия Завет може да се обобщи съвсем накратко, както следва:

Исторически книги
Евангелията
Деянията
Епистоларни книги
Посланията на Павел

Общите Послания

Пророчески книги

Откровението

Всеки християнин, който изучи добре съдържанието на тези книги, може да се счита за „отлично подготвен за извършването на добри дела“.

Ние се молим книгата „Коментар на Новия Завет“ (КНЗ) да стане едно добро помагало за възпитаването на точно такива християни.

VI. Език

Новият Завет е написан на *разговорен език* (наречен *koine*, или „обикновен гръцки“). Това е бил вторият най-разпространен език през първото столетие от н. е. – толкова известен и повсеместен, колкото английският днес.

Така както топляят и цветист стил на староеврейския език идеално приляга на пророчествата, поетичността и повествоването на Стария Завет, така и гръцкият език е бил подготвен от Божието провидение, за да послужи като удивително средство за изявлението на Новия Завет. Завоевателните походи на Александър Велики са спомогнали до голяма степен за широкото му разпространение из далечни земи, където неговите войници са разговаряли с местното население на един доста опростен и популярен вариант на гръцкия език.

Прецизността на глаголните времена, надежи и лексика и някои групи подробности на гръцкия език го правят идеален за съобщаване на важните доктринални истини, съдържащи се в Посланията, между които особено място в това отношение заема Посланието към римляните.

Макар и да не е бил елитен литературен език, *koine* не е бил и „език на улицата“, нито пък развален гръцки. Някои части на Новия Завет – Посланието към евреите, Посланието на Яков и 2 Петрово Послание – притежават висока литературна стойност.

Лука също звучи почти класически на някои места и дори Павел пише много красиво в някои случаи (напр. 1 Кор. 13, 15).

VII. Преводу

Английският език е облагодетелстван с много (дори прекалено много!) преводи на Библията. Те могат да бъдат групирани в четири категории:

1. Съвсем буквални преводу

„Новият“ (от 1871 г.) превод на Библията от Дж. Н. Дарби, английското ревизирано издание на Библията от 1881 г. и неговият американски вариант и американският стандартен превод (1901 г.) предават текста изключително буквално. Това ги прави добри помощници при изучаването на Библията, но не толкова добри за поклонение, четене пред аудитория или учене наизуст. В този смисъл най-популярен сред широките християнски маси си остава преводът на Библията от Кинг Джеймс.

2. Пълно покритие с оригинала

Има преводу, които са доста буквални и едновременно с това следват съвсем точно староеврейския или гръцкия оригинал там, където това се позволява от английския език. Добрият стил и идиоматичността на английския език обаче налагат на места и малко по-свободни интерпретации, които не засягат същността на текста. Такива са преводите на Библията от Кинг Джеймс, ревизираното издание на стандартния превод на Библията и новият американски стандартен превод на Библията. За съжаление РИСПБ ни предлага един превод на Стария Завет, който принизява месиянските пророчества, макар и преводът на Новия Завет да е общо взето благонадежден. Тази тенден-

ция не е съвсем чужда и на някои много сериозни изследователи. Авторът на тази книга основава своето изследване на НИПБКДж като на най-жизнеспособен вариант, взел максималното от красивия, но архаичен стил на Кинг Джеймс и съвременния английски език, без остарялата употреба на местоименията *thee* и *thou**. Освен това в него се запазват много стихове и думи, които липсват в повечето съвременни преводи (вж. бележките на края на книгата).

3. Динамична равнозначност с оригинала

Този вид превод е по-свободен от пълното покритие с оригинала и понякога прибегва до перифразиране, което е напълно допустимо, стига читателят да е информиран за това. Преводът на Библията от Мофат, новата английска Библия, новият международен превод на Библията и Ерусалимската Библия попадат в тази категория. На места има опити за въвеждане на цели изречения в езикови структури, които Йоан и Павел биха използвали, ако пишеха днес, и то на английски. Този похват не е съвсем за пренебрегване, стига да се прилага по-консервативно.

4. Езикови перифрази

Перифразата предава значението на текста, като променя начина на изразяването на мисълта. Много често тя си позволява прекалено голяма свобода, особено когато започва да *прибавя* нови мисли. Обикновено текстът, който се получава, е доста различен от оригиналния текст по отношение на употребените думи. Затова винаги съществува опасност от *прекаляване в интерпретациите*. Живата Библия например, макар и да има формата на проповед, съдържа много интерпретации, които могат да се нарекат в най-добрия случай спорни.

Описателният вариант на Библията от Дж. Б. Филипс (който той нарича превод) е чудесен като литературно произведение. Но когато го четем, разбираме, че авторът обикновено изразява със *свои* думи онова, което вярва, че Петър и Павел са искали да кажат с *техни* думи.

Добре е човек да има по една Библия от три от тези групи преводи, за да може да сравнява. Ние считаме обаче, че преводът на пълното покритие с оригинала е най-сигурният помощник за подробното изучаване на Библията, каквато е и целта на КНЗ.

* Лични местоим., 2 л. ед. ч., тебе, ти – Беа. на прев.